

REZILIENȚA SECTORULUI DE ASIGURĂRI DIN REPUBLICA MOLDOVA

CZU: 36(478)

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.25.1-76.10>Doctor în economie, cercetător științific coordonator **Cristina UNGUR**E-mail: cristinaungur@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6319-2359>

Institutul Național de Cercetări Economice, ASEM

RESILIENCE OF THE INSURANCE SECTOR IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. Global economies are currently facing risks from climate change, financial crises, pandemics and natural disasters. The ability to manage these risks and minimize their negative impact is essential to maintaining economic stability. The key aspect of this capability is the concept of economic resilience, which describes the ability of an economy or sector to resist and recover quickly from shocks. This study investigates the resilience of the insurance market in the Republic of Moldova to the COVID-19 pandemic. The purpose of the research was to analyze the evolution of this sector and to determine the capabilities of insurers to restore their financial indicators after such a severe disruption as the COVID-19 pandemic. The methods include an analysis of the concept of resilience from a scientific, institutional and legal perspective, as well as a dynamic analysis of the aggregated indicators of the insurance market from 2014–2023. The data come from international and national reports, including from the OECD, the European Commission and the National Bank of Moldova. The key indicators examined were the volume of premiums and claims, the profit of insurance companies and their number, the degree of penetration and the density of insurance. The results indicate an initial decline in the performance of the insurance market during the pandemic, followed by a recovery. The study concludes that the insurance sector in the Republic of Moldova is resilient, demonstrating the ability to absorb shocks and adapt quickly.

Keywords: insurance market, resilience, COVID-19 pandemic.

Rezumat. La etapa actuală, economiile globale se confruntă cu riscuri legate de schimbările climatice, crizele financiare, pandemiile și dezastrele naturale. Capacitatea de a gestiona aceste riscuri și de a minimiza impactul lor negativ este esențială pentru menținerea stabilității economice, aspectul-cheie al acestei capacități fiind conceptul de reziliență economică, care descrie abilitatea unei economii sau a unui sector de a rezista și de a se recupera rapid în urma șocurilor. Prezentul studiu investighează reziliența pieței de asigurări din Republica Moldova în fața pandemiei COVID-19. Scopul cercetării a fost de a analiza evoluția acestui sector și a determina capacitățile asigurătorilor de a-și restabili indicatorii financiari după o perturbare atât de puternică precum pandemia COVID-19. Metodele utilizate includ analiza conceptului de reziliență din perspectivă științifică, instituțională și legală, precum și analiza dinamică a indicatorilor agregați ai pieței de asigurări din perioada 2014–2023. Datele provin din rapoarte internaționale și naționale, inclusiv de la Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Comisia Europeană și Banca Națională a Moldovei. Indicatorii-cheie examinați au fost următorii: volumul de prime și despăgubiri, profitul companiilor de asigurări și numărul acestora, gradul de penetrare și densitatea asigurărilor. Rezultatele indică o scădere inițială a performanței pieței de asigurări în timpul pandemiei, urmată de o recuperare. Studiul concluzionează că sectorul de asigurări din Republica Moldova este rezilient, demonstrând capacitatea de a absorbi șocurile și de a se adapta rapid.

Cuvinte-cheie: piața de asigurări, reziliență, pandemie COVID-19.

INTRODUCERE

În lumea contemporană, economiile se confruntă cu o serie de riscuri și amenințări, precum schimbările climatice, crizele financiare, pandemiile și dezastrele naturale. Pentru a gestiona aceste riscuri și a minimiza impactul lor negativ asupra economiei este important să cunoaștem și să înțelegem conceptul de reziliență.

O economie rezilientă este mai capabilă să își mențină stabilitatea în fața șocurilor și să revină la o

traietorie de creștere economică după perioade de turbulențe. Prin urmare, studiul rezilienței economice poate contribui la dezvoltarea și implementarea politicilor care să avanseze capacitatea sectoarelor unei economii de a face față provocărilor și de a susține creșterea economică pe termen lung.

Un sector economic rezilient este unul care poate susține dezvoltarea durabilă, luând în considerare atât nevoile prezentului, cât și pe cele ale viitoarelor generații. Astfel, prin studiul rezilienței sectorului de

asigurări putem identifica modalități de a construi un sistem financiar mai robust și mai adaptabil, care să poată rezista și să prospere în fața provocărilor economice și de mediu.

Problema de cercetare de la care a pornit studiul a fost de a determina cum a influențat pandemia COVID-19 asupra pieței de asigurări din Republica Moldova și ce lecții avem de învățat din aceasta. Scopul cercetării este de a analiza evoluția pieței de asigurări din țara noastră pe parcursul ultimilor 10 ani pentru a stabili cât de rezilient este acest sector al economiei.

METODE ȘI DATE

Studiul se bazează pe analiza conceptului de reziliență la nivel științific, instituțional și legal, ceea ce a permis stabilirea punctelor de reper pentru investigarea empirică ulterioară. Astfel, etapele identificate ale rezilienței sunt analizate în raport cu marele șoc care a avut loc la nivel global, și anume pandemia COVID-19. Impactul acestei pandemii a fost resimțit în toate domeniile de existență umană, inclusiv în domeniul financiar în care se încadrează obiectul nostru de studiu – piața de asigurări.

Pentru analiza cadrului conceptual privind reziliența au fost folosite metode tradiționale de cercetare precum: documentarea bibliografică, observația, sintetizarea și interpretarea informației. La analiza evoluției pieței de asigurări și identificarea capacității de absorbție și recuperare în urma șocului s-a aplicat metoda indicatorilor. Au fost selectați și interpretați indicatorii-cheie pentru a identifica tendințele, a evalua progresul și a compara datele în timp în sistemul de asigurări al Republicii Moldova. Principalii indicatori analizați au fost indicatorii financiari agregați ai pieței precum primele brute subscrise, despăgubirile de asigurare, dar și nivelul de profit al societăților de asigurări. Totodată, au fost calculați indicatorii de penetrare și densitate a pieței în dolari SUA cu utilizarea cursului mediu de schimb valutar pentru fiecare an și a fost analizată dinamica acestora. Densitatea asigurărilor s-a calculat prin raportarea volumului de prime subscrise, convertit în dolari SUA, la numărul total de locuitori ai țării. Gradul de penetrare a fost calculat prin raportarea volumului de prime brute subscrise, reflectat în dolari SUA, la PIB în prețuri curente calculat în dolari SUA.

Datele utilizate pentru analiză au fost preluate din rapoarte internaționale și naționale, inclusiv statisticele OECD [1], rapoartele Comisiei Europene [2], statisticele ale Băncii Naționale a Moldovei [3] etc.

GRADUL DE CERCETARE A PROBLEMEI LA NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

Originea conceptului de reziliență se regăsește în știința rezistenței materialelor și exprimă comportarea materialelor la solicitările prin șoc. Termenul era folosit inițial pentru a descrie capacitatea unui sistem de a reveni la echilibru după o perturbație. Între timp, acesta s-a îmbogățit cu noi nuanțe și sensuri, ajungând să cuprindă nu doar revenirea la o stare anume, ci și adaptarea la schimbare și transformarea sistemului [4].

Primul cercetător care a introdus noțiunea științifică de reziliență în sensul modern a fost C.S. Holling, un ecolog teoretician. Holling afirma că „reziliența determină persistența relațiilor în cadrul unui sistem și este o măsură a capacității acestor sisteme de a absorbi schimbările variabilelor de stare, a celor de proces și a parametrilor, reușind, în același timp, să persiste” [5].

Literatura de specialitate conține mai multe definiții ale rezilienței în funcție de domeniul de aplicare: reziliență ecologică, psihologică, fizică, economică, socială etc. Există un șir de dimensiuni, caracteristici și principii care definesc acest concept. În cadrul studiului nostru, ne vom axa și vom descrie conceptul de reziliență economică a sectorului de asigurări [6].

Reflecții asupra conceptului de reziliență se regăsesc pe larg în documente de politici europene și în studii ale organizațiilor internaționale [2; 7; 8; 9]. Organizația Națiunilor Unite, prin cercetările oferite de Grupul interguvernamental de experți în evoluția climei, definește reziliența drept „capacitate a unui sistem și a părților sale componente de a anticipa, absorbi, adapta sau recupera în timp util și eficient efectele unui eveniment periculos, inclusiv prin asigurarea conservării, restaurării sau îmbunătățirii structurilor și funcțiilor sale de bază” [9].

Una dintre abordările cele mai recente ale rezilienței derivă din Raportul de perspectivă strategică (2020) „Drumul de parcurs către o Europă mai rezilientă” [8], care prezintă utilizarea analizei prospective în elaborarea politicilor europene și introduce conceptul extins de reziliență a Uniunii Europene (UE). Raportul evaluează reziliența UE din patru perspective interconectate: socială și economică, geopolitică, ecologică și digitală. Pentru fiecare perspectivă, raportul relevă capacitățile, vulnerabilitățile și oportunitățile expuse de criză, necesare de abordat pe termen mediu și lung.

Reziliența socială și economică vizează capacitatea de a face față șocurilor economice și de a implementa schimbări structurale echitabile și incluzive. În acest context, analiza sectorului de asigurări se încadrează

în necesitățile de a oferi oamenilor încrederea că piața asigurărilor este una rezistentă și sustenabilă.

În ceea ce privește reziliența sectorului de asigurări, constatăm o insuficiență de cercetări științifice la acest subiect. Parțial, reziliența asigurărilor în raport cu schimbările climatice a fost analizată de Capgemini Research Institute [7]. Cercetătorii acestuia au sugerat că un cadru de reziliență climatică este esențial pentru a dezvolta capacitățile necesare într-un peisaj de riscuri în permanentă schimbare.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În prezentul studiu am analizat conceptul de reziliență din punct de vedere științific, am investigat care sunt abordările rezilienței, în special ale rezilienței economice la nivelul Uniunii Europene și al organizațiilor internaționale. Din cercetarea efectuată deducem că cea mai relevantă abordare este cea a Comisiei Europene, potrivit căreia reziliența constituie capacitatea unui individ, a unei gospodării, a unei comunități, a unei țări sau a unei regiuni de a rezista, de a se adapta și de a se recupera rapid în urma stresului și a șocurilor, fără a compromite perspectivele de dezvoltare pe termen lung [2]. În contextul cercetării noastre, reziliența sectorului de asigurări exprimă măsura în care piața de asigurări are capacitatea de a rezista și de a-și reveni la o traiectorie de creștere după turbulențele provocate de pandemia COVID-19.

Cadrul conceptual analizat ne permite să stabilim elementele-cheie ale rezilienței economice, pe care le prezentăm în Figura 1 [10].

Pentru a analiza impactul pandemiei asupra sectorului de asigurări din Republica Moldova și a stabili fluctuațiile indicatorilor pentru toate etapele de reziliență vom folosi metoda analizei dinamice a datelor agregate. Indicatorii analizați sunt: densitatea și penetrarea asigurărilor, numărul participanților profesioniști pe piața de asigurări, volumul de prime brute subscrise, volumul despăgubirilor, profitul net al societăților de asigurări. Fluctuațiile acestor indicatori pe

parcursul anilor 2014–2023 prezintă tabloul de reziliență al sectorului de asigurări.

Indicatorii generali de diagnosticare recunoscuți la nivel mondial pentru dimensionarea piețelor de asigurări sunt densitatea și penetrarea asigurărilor (Figura 2). Gradul de penetrare a asigurărilor de doar 0,9% înregistrat în anul 2022 este net inferior țărilor cu o economie dezvoltată. Totodată, se atestă o creștere față de perioada 2020–2021, când acest indicator a înregistrat valori de 0,7 și, respectiv, 0,8%. Creșterea constantă a indicatorului respectiv în anii post-pandemici denotă că industria de asigurare în Republica Moldova a absorbit șocul și s-a recuperat, preluând un trend ascendent de dezvoltare.

O situație similară se regăsește și la indicatorul de densitate a asigurărilor. Constatăm că populația țării este încă reticentă față de serviciile de asigurare privată, densitatea asigurărilor ajungând la doar 51 de dolari SUA în anul 2022. Totuși, se înregistrează o creștere a acestui indicator cu 38% în anul 2022, comparativ cu anul 2020.

Autoritatea de supraveghere a pieței financiare nebancale din Republica Moldova, din care face parte sectorul de asigurări, a devenit, începând cu 1 iulie 2023, Banca Națională a Moldovei (BNM), înlocuind astfel Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF). Această schimbare a fost realizată cu scopul de a consolida piața financiară și de a crea o structură mai integrată și mai rezilientă în cadrul sistemului financiar al Republicii Moldova.

Conform datelor BNM [3], pe piața de asigurări din Republica Moldova activează 9 societăți de asigurări, dintre care doar una prestează servicii de asigurare de viață. Cota asigurărilor de viață pe piață constituie 3,66% pentru anul 2023, în descreștere constantă pe parcursul ultimilor 5 ani. Din totalul primelor brute subscrise, pentru asigurările generale, cele mai mari ponderi le-au deținut clasele „Asigurările obligatorii de răspundere civilă auto (RCA)” (54,3%) și „Asigurările de vehicule terestre, altele decât cele feroviare (CASCO)”, cu o pondere de 19,6%. Astfel,

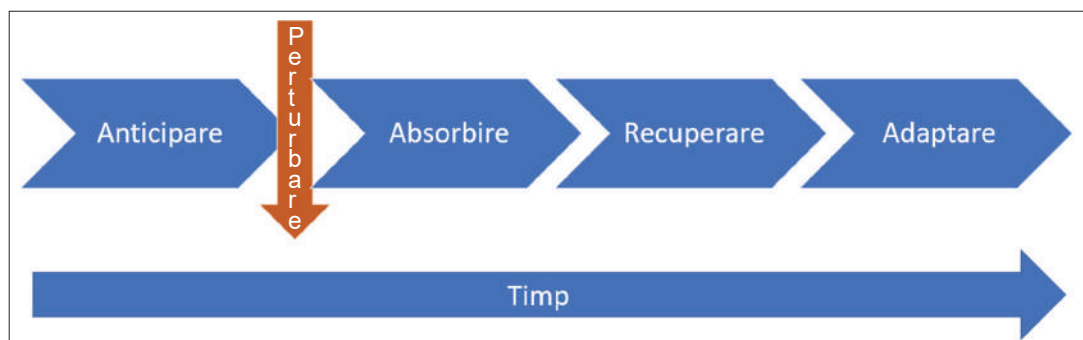

Figura 1. Elemente-cheie ale rezilienței economice.

Sursa: Elaborat de autor în baza sursei [10].

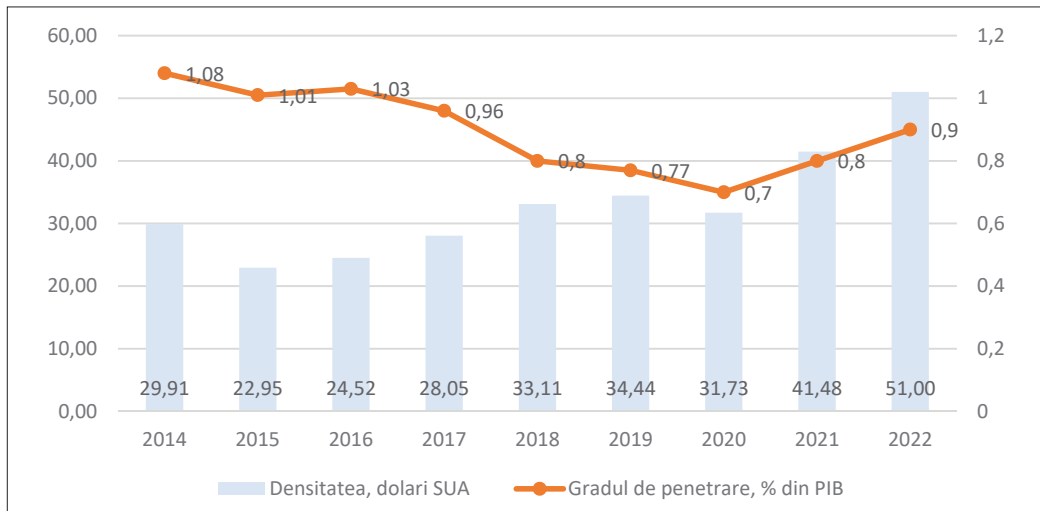

Figura 2. Evoluția indicatorilor de dezvoltare a pieței de asigurări din Republica Moldova.
Sursa: Elaborat de autor în baza [3; 11; 12].

asigurările auto în Republica Moldova au o cotă de 74% din piață.

Indicatorii financiari agregați acumulați din statisticile CNPF [11] și BNM [3] denotă un șoc suferit de către asiguratorii de pe piața financiară din Republica Moldova spre finele anului 2019. Scăderea bruscă a profiturilor companiilor a fost cauzată de pandemia COVID-19, iar revenirea din anul 2020 la indicatorii anteriori șocului demonstrează că piața de asigurări este una rezilientă și are suficiente capacități pentru a se recupera. De menționat că începând cu anul 2019 se atestă o scădere constantă a numărului de societăți de asigurări, ajungând de la 17 în anul 2018 până la 9 în anul 2023. Reducerea numărului de participanți pe piață se explică prin înăsprirea regulilor de supraveghere ale sectorului, dar și incapacității unor companii de a absorbi șocul cauzat de pandemie (Figura 3).

În ceea ce privește etapa de recuperare a pieței după tulburările financiare din anul 2019, menționăm că un număr de doar 10 societăți de asigurări a reușit să obțină un profit cu 2,74 mii de dolari SUA mai mare în anul 2021 decât 17 companii obțineau în anul 2018. Indicatorul cu cea mai spectaculoasă dinamică este volumul de prime brute subscrise care s-a dublat în ultimul an comparativ cu anul pandemic 2020.

În ansamblu, indicatorii agregați ai pieței de asigurări din Republica Moldova demonstrează că acest sector este rezilient și deține un potențial financiar suficient pentru a rezista la diferite șocuri economice. Totuși, acest fapt se datorează și normelor prudențiale pe care sunt obligați să le respecte societățile de asigurări. Marja de solvabilitate, coeficientul de lichiditate și plafonarea activității investiționale riscante au contribuit la recuperarea rapidă a poziției financiare. Încă o cauză a stabili-

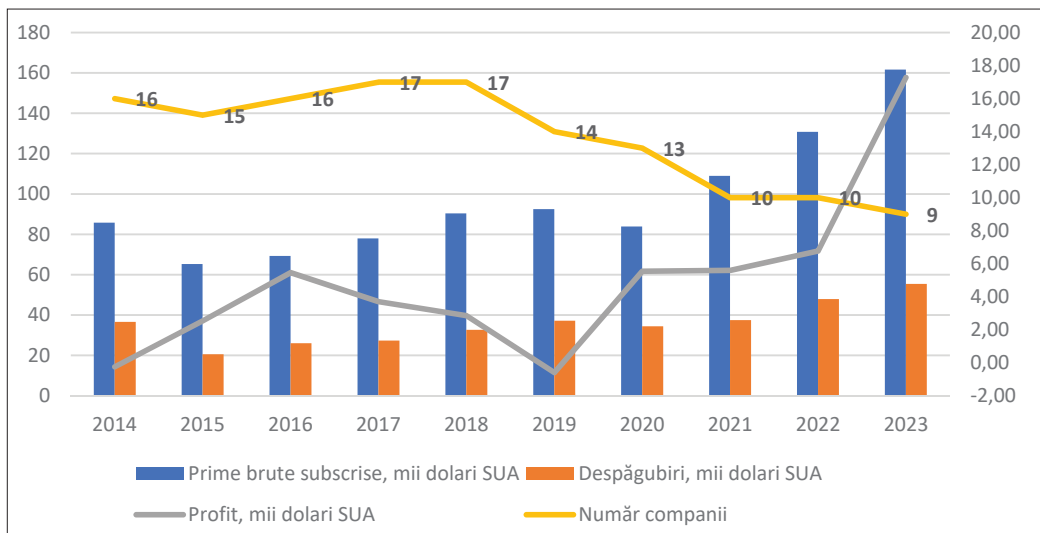

Figura 3. Indicatorii financiari agregați ai pieței de asigurări din Republica Moldova.
Sursa: Elaborat de autor în baza [3; 11].

tății sectorului ține de portofoliul de asigurare, care este în proporție de 50% acoperit de asigurările obligatorii de răspundere civilă auto. Astfel, chiar dacă pandemia a redus din primele brute pe alte tipuri de asigurări, care au un caracter benevol, totuși, veniturile societăților au continuat să se mențină pe poziții datorită obligativității polițelor RCA. Acest fenomen a fost susținut și de nivelul relativ constant al despăgubirilor plătite de asigurători pe parcursul anilor pandemici. Creșterea firească a volumului de plăți efectuate în favoarea asiguraților conform contractelor a avut loc în anul 2021, odată cu majorarea volumului de prime subscrise.

Provocările pandemiei COVID-19 au fost atenuate de companiile de asigurări din Republica Moldova inclusiv prin introducerea tehnologiilor inovatoare în sector. Mulți dintre asigurători au implementat sau au extins serviciile online pentru a permite clienților să achiziționeze și să gestioneze polițe fără a fi nevoie să se deplaseze fizic. De asemenea, unele companii au acordat o atenție sporită comunicării cu clienții, pentru a le oferi suport și informații relevante în timpul pandemiei. Astfel, în ciuda provocărilor, sectorul de asigurări din Republica Moldova și-a demonstrat reziliența, adaptându-se rapid la noile condiții și continuând să ofere servicii esențiale de protecție pentru clienți.

CONCLUZII

În concluzie, analiza în dinamică a indicatorilor pieței de asigurări din Republica Moldova evidențiază o scădere abruptă determinată de impactul pandemiei COVID-19. În perioada 2019–2020, piața a înregistrat perturbări semnificative în ceea ce privește numărul de companii de asigurare, nivelul profitabilității și volumul primelor subscrise. Cu toate acestea, procesul de absorbție a șocului și redresarea s-au manifestat în anii post-pandemici. În prezent, se observă o consolidare și dezvoltare a pozițiilor asigurătorilor, confirmând reziliența și sustenabilitatea sectorului de asigurări din Republica Moldova.

Deși piața de asigurări prezintă caracteristici de reziliență, rămân anumite provocări. Printre acestea se numără modificările frecvente în cadrul legislativ și normativ al asigurărilor, cererea redusă pentru serviciile de asigurare, dar și tendințele de digitalizare. În aceste condiții, este esențială o colaborare strânsă între autorități și companiile de asigurări pentru a implementa politici și mecanisme de susținere a pieței de asigurări din Republica Moldova care să-i sporească capacitatea de a face față provocărilor.

BIBLIOGRAFIE

1. OECD, 2020. Insurance activity indicators. OECD Insurance Statistics (database), <https://doi.org/10.1787/da-ta-00333-en>
2. COM (2012) 586. European Commission, 2012. The EU approach to resilience: learning from food security crises, [online] https://ec.europa.eu/echo/files/policies/resilience/com_2012_586_resilience_en.pdf (consultat: 12.III.2024).
3. Banca Națională a Moldovei. Date statistice generale privind sectorul asigurări, asigurările RCA și Carte Verde, [online] <https://bnm.md/ro/content/date-statistice-generale-privind-sectorul-asigurari-asigurarile-rca-si-car-te-verde-0> (consultat: 12.IV.2024).
4. Mihai, I.C., Cîmpean, P.D., Popescu, S., Vasilescu, A.C., 2022. Strategic Resilience of the European Union, Including in Technological and Digital Domains: Future Scenarios and Contributions of Romania, Study no. 2, 2020, Bucharest: European Institute of Romania.
5. Holling, C.S. Resilience and Stability of Ecological Systems. In: Annual Review of Ecology and Systematics, 1973, 4, 1-23.
6. Rose, A. Economic resilience to natural and man-made disasters: Multidisciplinary origins and contextual dimensions. Environmental Hazards, 2007, 7(2), 383-398.
7. Capgemini Research Institute, 2023. Weathering the climate change storm: How insurers are moving towards risk resiliency. Navigating Climate Change Risks: Strategies for P&C Insurers | Capgemini.
8. European Commission, 2020 Strategic Foresight Report, [online] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report_ro (consultat: 23.III.2024).
9. Intergovernmental Panel on Climate Change (2012). Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation. A Special Report of Working Groups I and II of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Field, C.B., V. Barros, T.F. Stocker, D. Qin, D.J. Dokken, K.L. Ebi, M.D. Mastrandrea, K.J. Mach, G.K. Plattner, S.K. Allen, M. Tignor and P.M. Midgley, eds. Cambridge University Press, Cambridge and New York.
10. Linkov, I., Trump, B.D., 2019. The Science and Practice of Resilience. Springer Nature Switzerland AG 2019. 34 p.
11. Comisia Națională a Pieței Financiare. Indicatorii de bază ai companiilor de asigurare din Republica Moldova, <https://www.cnpf.md/ro/indicatori-si-raportari-specializate-6437.html> (consultat: 02.IV.2024).
12. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Indicatori privind populația și PIB, [online] https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/25 (consultat: 30.03.2024)

NOTĂ. Articolul a fost elaborat în cadrul subprogramului 030101 *Fortificarea rezilienței, competitivității și durabilității economiei Republicii Moldova în contextul procesului de aderare la Uniunea Europeană.*